

Mikko Peltola

15.2.2021

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
stv@eduskunta.fi

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunta, 16.2.2021 HE 241/2020 vp

Lausunto HE 241/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja tulla kuulluksi hallituksen esityksestä HE 241/2020 vp.

Hallituksen esityksen mukaan hyvinvointialueiden rahoitus tulee pääosin valtiolta eikä alueilla ole ainakana toiminnan alkuvaiheessa verotusoikeutta. THL katsoo, että vastuiden erottaminen siten, että rahoitusvastuu osoitetaan valtiolle ja järjestämisvastuu hyvinvointialueille, ei ole optimaalinen vaihtoehto. Hyvinvointialueiden verotusoikeus vahvistaisi niiden itsehallintoa ja parantaisi kannustimia kustannustehokkaaseen toimintaan.

THL tunnistaa, ettei rahoitus voi pohjautua ainoastaan palvelutarpeeseen, johtuen vaihtelevista olosuhdetekijöistä. THL kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että 3 §:ssä tarkoitetut määräytymistekijät eivät sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarvetta ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerrointa lukuun ottamatta perustu nykyisellään tutkimukseen. Siksi niiden painokertoimia tulisi tulevaisuudessa tarkistaa soveltuvan tutkimustiedon tullessa saataville.

THL ei pidä esitykseen sisältyviä hyvinvointialueiden rahoitusperusteita täysin ongelmattomina. THL:n näkemys on, että ennustettu palvelutarpeen kasvu tulisi huomioida hyvinvointialueiden rahoituksessa lähes täysimääräisesti eikä vain 80 prosenttisesti, sillä ennustettua palveluntarpeen kasvua huomattavasti vähäisempi rahoituksen lisäys ei pitkällä aikavälillä riitä turvaamaan riittäviä palveluja. Koska hyvinvointialueilla on ehdotetussa järjestelmässä vain hyvin rajatusti mahdollisuuksia ylittää rahoituslain 3 §:n mukainen valtion rahoitus, ei 10 §:ssä tarkoitettu rahoituksen jälkikäteinen täsmäytys koko maan toteutuneisiin kustannuksiin vaikuttane suuresti rahoituksen tasoon. THL pitää hyvänä rahoituslain 36 § poikkeussäännöksiä, joilla palvelutarpeen vuosittaista kasvuarviota korotetaan 0,2 prosenttiyksiköllä vuosina 2023-2029, sekä palvelutarpeen huomioimista täysimääräisesti vuosina 2023 ja 2024.

Sopeuttamistoimenpiteiden hallitun toteuttamisen vuoksi rahoituksen vakaus on THL:n näkemyksen mukaan perusteltua turvata siirtymäkauden aikana ehdotetun kaltaisella siirtymätasausjärjestelmällä (rahoituslain 35 §), mutta rahoituksen vakaudella ei voida perustella ehdotetun kaltaista pysyvää siirtymätasauksista vuodesta 2029 eteenpäin. Pysyvän siirtymätasauksen mukana uuteen rahoitusjärjestelmään jäisi pysyvästi vaikuttamaan aikaisempi, kuntien verotuloihin ja nykyistä karkeampaan tarvevakiointiin perustuva

Mikko Peltola

15.2.2021

kustannusten toteutuma, mikä ei sovi yhteen uudistukselle asetetun yhdenvertaisten sote-palvelujen tavoitteen kanssa.

THL kiinnittää huomiota siihen, että Uudenmaan erillisratkaisulla on vaikutuksia myös rahoituksen näkökulmasta. Olennaista on, onnistutaanko Helsingin/Uudenmaan hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän välille luomaan korvausmalli, joka mahdollistaa sen, että HUS-yhtymän jäsenet voivat vaikuttaa erikoissairaanhoidon menoihin ja siten hallita ja ennakoida nykyistä paremmin omaa talouttaan. Lisäksi Helsingille/Uudenmaan hyvinvointialueille suunnatussa valtion rahoituksessa tulisi ottaa huomioon se, että niiden mahdollisuus vaikuttaa omilla ratkaisuillaan sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin voi olla muuta maata rajallisempi HUS-yhtymän erityisasemasta johtuen. Vaikka Helsingin kaupungin ja neljän hyvinvointialueen muodostama yhtymä on oletettavasti helpommin ohjattava kuin nykyiset usean kunnan kuntayhtymät, on odotettavissa, että kaikki kuntayhtymärakenteen toimintaan liittyvät ongelmat eivät poistu yhtymän jäsenten määrän vähentymisen seurauksena.

THL pitää kannatettavana, että hyvinvointialueiden rahoitusjärjestelmään sisältyy hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin (hyte-kerroin). Tämä korostaa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen keskeisyyttä sääntelykokonaisuudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa. THL pitää tärkeänä, että hyte-kertoimen vaikutuksia ja hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistoimintaa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisessä seurataan osana uudistuksen tavoitteiden toteutumisen seurantaa.

THL tunnistaa tarpeen yksinkertaistaa sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusta lähitulevaisuudessa siten, että monesta erillisestä rahoituskanavasta luovutaan (nk. monikanavaisen rahoituksen purkaminen).

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Johtaja

Tiina Laatikainen